

Modelowanie baz danych

1. Krótki wstęp do relacji

Kluczowym modelem danych jest model relacyjny. W relacyjnym systemie baz danych podstawową strukturą jest **tabela = relacja**. Jedna relacja stanowi zbiór rekordów o identycznej strukturze. Wyobraźmy sobie na przykład relację o nazwie *student*:

Relacja *student*

Nr indeksu	nazwisko	imię	Rok urodzenia
12345	Kowalczyk	Jan	1983
34567	Nowak	Anna	1985
...	...	...	...

Relacja odpowiada zatem pewnej klasie obiektów świata rzeczywistego, w tym przypadku studentów. Elementy relacji to:

- unikalna nazwa (tutaj: *student*)
- **atrybuty** – kolumny relacji. Nazwa każdego atrybutu znajduje się w nagłówku każdej kolumny. (tutaj: nr indeksu, nazwisko, imię, rok urodzenia)
- **krotki** – wiersze relacji, odpowiadające konkretnym obiektom umieszczonym w relacji. (tutaj: w relacji umieszczono dwa obiekty klasy *student*).

Relacja to **najważniejsza struktura**, na której opierają się dzisiejsze systemy zarządzania bazami danych. Baza danych to zbiór odpowiednio ze sobą powiązanych relacji. Powyższy akapit to jedynie króciutki wstęp mający na celu przybliżenie problemu.

2. Projektowanie bazy danych

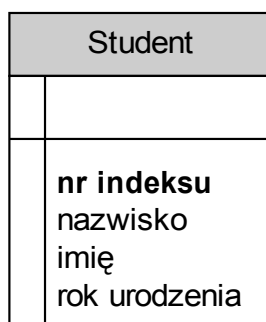
Projektowanie bazy danych odbywa się w następujących etapach:

1. Analiza danych (wybór tych fragmentów rzeczywistości, które mają być modelowane),
2. Ustalenie zależności między wyodrębnionymi składowymi,
3. Zamodelowanie struktury danych. **Struktura to schemat bazy danych, a nie faktyczne dane**. Dopiero po stworzeniu fizycznej bazy danych można umieścić w niej dane. Najbardziej uniwersalnym sposobem opisu struktury bazy danych jest stosowanie **diagramów związków encji**, czyli graficznej reprezentacji danych.
4. Przekształcenie modelu związków encji do postaci relacyjnej.

3. Diagramy związków encji - pojęcia

Encja. Encja symbolizuje pewien obiekt świata rzeczywistego. Typ encji (stosowany zamiennie z terminem „encja”) to klasa obiektów świata rzeczywistego. Encją, w nawiązaniu do powyższego przykładu może być *student*. Encja jest graficznie reprezentowana w postaci prostokąta. W prostokącie tym muszą być zawarte następujące składowe:

- **nazwa encji**,
- **atrybuty** (w tym identyfikator) + opcjonalnie typy atrybutów.

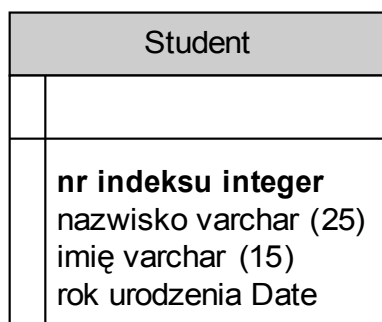
Nazwę encji oddzielamy od pozostałych składowych pogrubioną linią. Poniżej nazwy encji umieszczamy atrybuty, przy czym identyfikator musi być podkreślony.

Atrybuty. Jest to zbiór cech, właściwości danego typu encji reprezentującej fragment rzeczywistości. Są one odpowiednikami atrybutów w modelu relacyjnym. Jeden (lub więcej) z atrybutów jest **identyfikatorem** encji – musi być zagwarantowana jego unikalność. W powyższym przykładzie identyfikatorem jest *numer indeksu*. To za jego pomocą możemy jednoznacznie identyfikować obiekty w fizycznej bazie danych (czyli instancje danego typu encji – np. konkretnych *studentów*). W graficznej reprezentacji encji identyfikator jest podkreślonym atrybutem.

Atrybuty mają określone typy. Możliwa (a nawet wskazana) jest notacja, w której w diagramie encji nazwa każdego atrybutu poprzedzona jest nazwą typu (poniżej typy używane w SQL):

- CHAR (n) – tekst o ustalonej długości n znaków,
- VARCHAR (n) – tekst o długości co najwyżej n znaków,
- INT / INTEGER – wartości całkowite,
- FLOAT/REAL oraz DOUBLE PRECISION – liczby zmiennopozycyjne,
- DATE oraz TIME – daty i czas,
- BIT (n) oraz BIT VARYING (n) – ciągi binarne.

Już na etapie modelowania bazy danych warto mieć świadomość typów danych, za pomocą których określimy nasze atrybuty. Encję z przykładu można więc przedstawić bardziej szczegółowo:

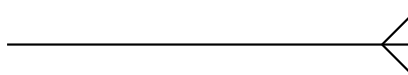
Związki. Opisuja bezpośrednie zależności pomiędzy encjami. Parametrami związków są liczebność oraz uczestnictwo (udział) określone za pomocą odpowiednich symboli.

1. **liczebność** związku:

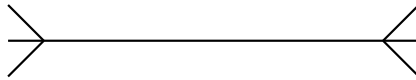
- 1:1 – jeden do jednego:

- 1:N – jeden do wielu:

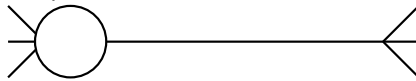

- N:M – wiele do wielu:

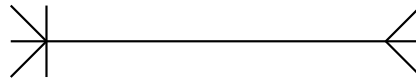

2. **uczestnictwo** (udział):

- minimum 0 (nie musi występować):

- minimum 1 (musi wystąpić):

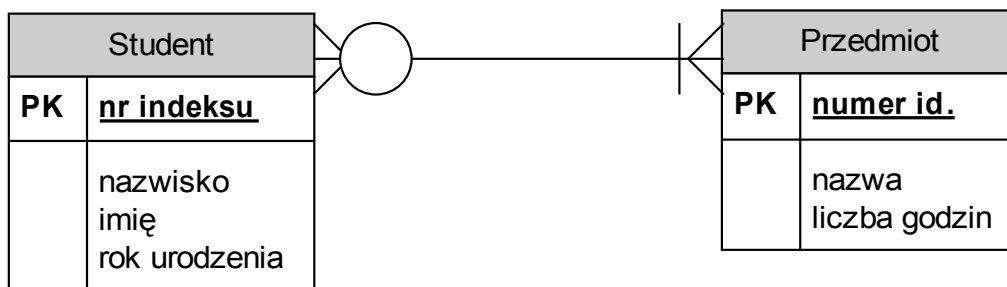

Liczebność oraz uczestnictwo muszą być oznaczone **na jednym rysunku** symbolizującym dany związek. Co więcej, nad linią symbolizującą związek musi znajdować się jego **nazwa**.

Przykład związku:

- **Liczebność.** Dany przedmiot może studiować wielu studentów. Dany student może studiować wiele przedmiotów (związek **wiele do wielu**).
- **Uczestnictwo.** Każdy student **musi** być zapisany na co najmniej jeden przedmiot (udział: minimum 1). Danego przedmiotu **nie musi** studiować żaden student (udział: minimum 0).

Reprezentacja w postaci związku encji:

4. Ćwiczenia

1. Zamodeluj małą bazę danych dla dziekanatu, rozbudowując powyższy przykład. Dodaj następujące informacje: wymagania (przedmioty wymagane przed przystąpieniem do danego kursu), wykładowcy, miejsce zajęć.
2. Baza filmów w wypożyczalni DVD zawiera następujące elementy: filmy, gwiazdy, studia filmowe. Zamodeluj diagram związków encji dla tej bazy danych.
  - Dodaj związek, który obrazuje powiązanie danego filmu z jego poprzednimi odcinkami.
  - W bazie należy umieścić informację o gażach, które aktorzy otrzymali za określone filmy. Aktor otrzymuje określoną gażę za dany film. Jej wysokość dla danego aktora jest z kolei zależna od filmu.
  - Studia specjalizują się w określonych gatunkach filmowych.
3. Zamodeluj bazę danych dla następującego problemu:
  - klient firmy handlowej w czasie zakupów nabyć może pewną liczbę produktów,
  - z każdą transakcją wiąże się faktura na określoną kwotę. Na fakturze wyszczególnione są wszystkie nabyte produkty,
  - każda faktura zawiera również informację o pracowniku (lub pracownikach),

którzy brali udział w transakcji,

- każdy towar dostarczony jest do firmy przez co najmniej jednego zewnętrznego dostawcę. Każdy z dostawców może dostarczać pewną grupę produktów.
4. Zamodeluj bazę danych dla następującego problemu:
- W warsztacie samochodowym mogą być naprawiane samochody danych marek.
  - Naprawa wykonywana jest przez określonych pracowników warsztatu,
  - Pracownicy zatrudniani są na zasadzie zleceń, mogą więc świadczyć usługi na rzecz więcej niż jednego warsztatu.
  - Prowadzony jest rejestr usterek dla każdej naprawy,
  - Dla każdego samochodu przechowuje się spis minionych napraw.